

թեան ազեղողորմ աղաղակները  
զիպում են իր լուրջութեանը,  
սկսում են անհանգստացնել ի-  
րան:

Միայն սովին զոհ եղած Հա-  
յաստանը յիշեցրեց Լեւոպայայի  
որ կայ աշխարհն երեսն մի  
ազգ, որ կոչւում է Հայոց  
ազգ....

Իայց և այն սպաւորութիւ-  
նը, որ գործեց Լեւոպայայում  
թիւրբաց Հայաստանի մէջ տի-  
րող սովը, հետզհետէ պիտի  
ջնջվի, չը նայելով Պլազ-  
ստոն-Պրեշկինի միջնատրութեան  
ջանքերով Բ. Պրանը ներկա-  
յացրած եւրոպական պետու-  
թիւնների համաձայն գրու-  
թիւնը, որի մէջ և Հայաս-  
տանի համար վարչական բա-  
րենորոգումներ էին պահանջ-  
վում, եթէ այժմ լուր չը  
տարածվէր որ թիւրբաց հա-  
յերը, թիւրքերի բոլոր հալա-  
տի ազգերից այդ ամենահա-  
զանդ, ամենահամբերող ամենա-  
ստորակ ազգը, վերջնական չը դի-  
մանալով թիւրքերի բարբա-  
րութեանը, զենքը ձեռին ապա-  
տամբվեցան իրանց դարեւոր ճշն-  
շողն դէմ:

Լեւոպայայի առջև, եւրոպական  
զիպումատիւյի աշքում գին չու-  
նի մի ամանջող ազգի լուռ բո-  
ղոքը—որքան էլ անտանելի լինի  
նրա ամանջանքը,—նրա աշքում  
գին ունի միմիայն մի ազգի  
զրական բողոքը, ընդգիմադրու-  
թիւնը ճնշողն դէմ: Լեւոպայան  
սկսում է յարգել մի ազգութիւն  
միայն այն բաւելից, երբ այն  
ազգը զենքը ձեռին սկսում է  
իր և իր թշնամու արհնար թա-  
փել ազգային ազատութեան հա-  
մար:

Կզբը միայն այն ժամանակ  
արժանի է յարգանքի, ատում է  
Լեւոպայան, երբ կենդանութեան  
նշան է ցոյց տալիս, իսկ կեն-  
դանութեան նշան ցոյց տալ-  
զենքը ձեռին ապատամբվել է:

Լեւոպայայի քաղաքականութիւ-  
նը այս է. թող մի ազգ ինքն  
իր յոյժով ցոյց տայ թէ արժա-  
նի է գոյութեան, որպէս մի ազ-  
գութիւն,— և այն ժամանակ  
մենք էլ կը յարգենք նրան և  
նրան ազգութիւն կը ճանաչենք:

Եթէ մի ազգ բաժնութիւն և  
ոյժ ունի ապատամբվել կամ չը-  
նորճ ունի խաղաղ ճանապարհով  
իրան շրջապատող, քաղաքակր-

թութեան աւելի ստոր աստի-  
ճանի վրա կանգնած ուրիշ ազ-  
գերին կուլ տալ,—այն ժամա-  
նակ այդ ազգը արժանի է ամեն  
տեսակ յարգանքի....

Հայերը սովորութիւն ունեն  
պարծնալու որ համբերող են  
գէպի ուրիշ ազգերը, երբեք չեն  
սիրում իրանց շրջապատող կի-  
սավայրերի ազգերին հայացնել....

Իայց այդ տեսակ ազգութիւն  
անուանում են Լեւոպայայում ան-  
ընդունակ մեռած մի ազգու-  
թիւն:

Եթէ հայերը ներկայանային  
Խեղդի կոնգրեսին քիւրդերին,  
ասորիներին, եղեղներին և այլ  
ազգութիւններին հայացնելուց  
յետոյ, ներկայանային որպէս մի  
գործը, բազմաթիւ ազգութիւն,  
եթէ բացի սորանց կարող էին  
պարծնալ զենք գործածելու և  
արին թափելու ընդունակու-  
թեամբ,— այն ժամանակ նրանք  
Խեղդի կոնգրեսից անհամեմատ  
աւելի շատ կը ստանային, քան  
թէ ստացան, թիւրբաց հայերը  
արդէն այժմ ճանաչված կը լի-  
նէին, որպէս քաղաքական կիսա-  
բով ապրելու արժանի մի ազ-  
գութիւն:

Գ. Ա.

ՆԵՍՏՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԵՍՈՒՄԻՑ

Օգոստոսի 28-ին

Համալրելով Տանկայայտութեան ներկայ տարւոյս  
մարտիկի թշուառ դրութեան արձագանքը, որն  
բնիկ եղև Սեփական խորհրդի նաև ի միջի  
աղոց ցանկացայ չը միայն անտարբեր, կազմելով  
մի առանձին թերթի հանդիսակցութեան զինուկ  
կերտոյս սակաւթիւն երեստարող բարեկամայոս  
ինտելիկ, նիսկական օժանդակութիւնը հայցելու,  
որից գրաւուա 16 բարիքի փոքրիկ լուսնն, ահա  
ուղարկում եմ յարգով խնայարութեանդ. ինքզին  
բարեկամը զուգ հոյս կարծի պատշաճագոյն աղ-  
նործութիւնն առնել, կամ ուղարկել Վանայ տե-  
փեղը մասնաւորովին և կամ Բիւրնան հայրիկի  
նոր քաջած իշտականդին, իսկ նախապատու ազգ-  
անուանը չը զանաք ի տիպ մոծելու: Մարտիրոս  
և Պետրոս Ոսկանեանց 3 ռ., Յովհաննէս Պիտեանց  
1 ռ., Մկրտիկ Անդրեանեանց 1 ռ., Կարապետ Մը-  
կրտեանց 1 ռ., Պետրոս Մաղոմեանց 1 ռ., Մի-  
քայէլ Զորիկեանց 1 ռ., Կարապետ Անեանց 1 ռ.,  
Մարտիրոս Զորիկեանց 2 ռ., Նիկա Պոլիպ-  
նիկեանց 1 ռ., Միքայէլ Բաբիկեանց 1 ռ., Թէո-  
դորոս Բարաթեանց 1 ռ., Գարեգէլ Զորիկեանց  
1 ռ., Մկրտիկ Ստալաբեանց 1 ռ., իսկ անպա-  
ռն յանձն էար զմարդ փառալի:

Մարտիրոս Ոսկանեան

ՆԱՄԱԿ ՆՈՐ-ՆԱՄԻՋԵՆԻՆԻՑ

Օգոստոսի 30-ին

Մայիսի 10-ին ուղարկել ի յոյժուտ Վանայ տե-  
փեղի կերթի 394 ռ., հաւաքողի նախնապատու  
ներկ համար 52 ռ., խնայարարար խեղդելով, որ  
բարեկամը հասուցանել այն ուր հարկն է Ահա  
նախապատուի ցուցակը: Մարտիկ Վալիկեանց 3

ռ., Նիկալիկ Զեփեանց 3 ռ., Սարգիս Միտե-  
րեանց 3 ռ., Յովհաննէս Մանթրեանց 3 ռ., Անդա-  
ռն 3 ռ., Յովհաննէս Մաղիկով 5 ռ., Աննա Սա-  
տեանց 1 ռ., Միքայէլ Պապեանց 2 ռ., Աննա  
Պապեանց 3 ռ., Աննա Չեմաշեանց 2 ռ., Նիկալիկ  
Փոփոկայ 3 ռ., Նիկալիկ Օսկանեանց 3 ռ., Սա-  
ղա Քոստան 1 ռ., Լուսինա Քոստան 1 ռ., Սը-  
րեն Քոստան 2 ռ., Պարոն Քոստան 1 ռ., Լը-  
նիկիկեան Սաման 2 ռ., Լ'ԱՏԱԼԱ ՄՈԶՈՔԱՅ  
1 ռ., Դայանէ Մրմալեանց 2 ռ., Նիկալիկ Սոս-  
նաբեանց 1 ռ., Աննա Վալիկեանց 3 ռ., Իսկայի  
Շարքիկեան 1 ռ., Մարգա Դաշեան 1 ռ., ՕԼԵԳ  
Դաշեան 3 ռ.: Բոլորները 52 ռ., ճանելով այդ  
զուգարէն փառի ծախքը 52 ռ., կը մնայ 51 ռ.  
48 կոպէկ:

Տիկն \*\*\*

ՆԵՐՔԱՆԻ ԼՈՒՆՈՐ

ՄՈՂԻՊՈՒՄԻՑ գրում են մեզ. Օգոստոսի 17-ին և  
23-ին, երբու անգամ, այնքան ահապիւր քաղա-  
թեան մոքիկի խառնիկ անցայ քաղաքի վրայով,  
որ նրանց շատութիւնից արգելւում էր արիւր լուր,  
և ժամկով խաւար էր տիրում քաղաքի մէջ: Այդ  
միջանակին արշաւանքը ուղղված էր գէպի Ղազ-  
արի կողմը:

Մեզ հարցրում են, որ ՎԵՐԻՆԱՍԻ քաջանանից  
մէկը յերկրով դնում է Վալիկայա-Վալիկայ կողմ  
Թաղը և քաղաքում է մի կնոջ գոտը: Նրան հարց-  
նում են, թէ կնոջ կամեմունք: Տէր հայրը պատա-  
խում է, թէ իր կնոջ վախճանված է, ծծկեր  
երկայ է թողել, և ծծկ տուող կին է պատում:  
Նրան առում են, թէ այս տանը այս տեսակ կին  
չը կայ: Ճեղոյ նա ինքնում է, որ իրան թոյլ տան  
ներս մանկ, մի փոքր հանգստանալ: Որովհետև  
շատ յոյժն է: Բարեկարգ տան տիկնոջ վերաբի-  
րութիւնը վարձարեան է նրանով, որ տէր-հայրը  
սկսում է լրջութեան զանազան ցոյցի անել, ո-  
րոնց պատճառով նրան խաղաղութեամբ ար-  
տաքսում են:

Մեզ գրում են ՎԵՐԻՆԱՍԻ զինուկից Ղազա-  
րի գաւառի հոգեւոր իշխանութեան գործակալ Ս.  
Խ... քաջանայի կնոջ վախճանված լինելով, պա-  
հում է իր ճեմ մի կին, որի ամուսնին այլը դեռ  
կենդանի է և անդադրաբար բողոքում է այդ յախ-  
տակութեան դէմ, քայց ոչ որ նրա ձայնը չէ լսում:  
Թիֆլիսեցի առակցանքում է, որ տէր հայրը հրապա-  
րել է այդ կնոջը նրանով, որ իր բոլոր հարստու-  
թիւնը կտակել է նրա անունով, որովհետև Ինքը  
ժառանգ չուէ:

Մեզ հարցրում են, որ ՎՄՅԱԿԻ 157 համա-  
նով տալիս լուրը, իր թէ ՀԱՍԿԱՍԻ Ձորա-  
բաշ եկեղեցու երեցիկական պ. Յ. Նաղաբեանցի  
հայրենի մէջ խաղաղութեանը են յայտնվել:  
—սկսւ է. Պ. Նաղաբեանցը խոճմուտուր վեր-  
ալով կատարել է իր յանձն առած պա-  
տօնը և նրա հայրենի մէջ նկատված է հնչու-  
թիւն միայն: ՎՄՅԱԿԻ խնայարութիւնը այդ կնո-  
ւոյ ամուսնակիցի մասին, այսուհետև որ և ինչ  
զրկանք չը պիտի տա:

ՀԱՄԱՄԻՈՒՑ գործակալ բողոքներ են յայտնում  
վարչապետի մասին, որ ծառայում է տեղային հո-  
գեւոր առաջնորդի մոտ որպէս օգնական և որպէս  
խորհրդատու: Հայր սուրբ միանգամայն իր ազ-  
դեցութեան ներքոյ առնելով սրբապատիւ, նրան կա-  
տարել է տալիս չառ անհրաժեշտ գործեր, որոնք  
պատշաճ են դնում ժողովրդի մէջ հաւանքն երկ-  
պատակութիւնների և զգանք են յարգանքով ամ-  
բողի միայն: Ժողովուրդը պատրաստվում է ինքզին  
զինել Վէ. Նախկինպետ, որ ինչպէս խո-  
վարդ վարդապետին չեւանքէ Շամախոց:

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԵՐՔԱՆԻ

«НОВОЕ ВРЕМЯ» լրագրի մէջ կարդում  
էնք հետեւի առաջնորդող յօդուան  
Հայկական խնդրի, որ Բ. Պրան խաղ-  
աղութեամբ չընթերցողական և յոռնա-  
կան խնդիրների պատճառով յետաճը-  
ված էր, այժմ նորից երևան եկաւ:  
Թիւրքաց բռնապետութեան, կամայականու-  
նով

Թեան և ծնունդն զոհերը զենք վերցրին,  
որպէս զի իրանց ոյժերով վրէժխնդիր լինն  
քիւրդերի կողմադրութեանը, որոնց երկար-  
վում էին հայրեր Բ. Պրան իշխանութեան  
տակ:

Ամերիկ է, որ հայերը այլ ևս չեն հա-  
ւատում եւրոպական զիպումատիւյի մա-  
րդաբար խոտորմներին և պնդապատուութեանը  
Բայց ի հարկէ գործը միակ վրէժխնդրու-  
թեամբ չի վերջանալ— Հայ ապստամբութի-  
ւոյն մերը հետզհետէ մեծանում են, որով—  
հետև նրանց հետ միանում են անպա-  
կան լեռնաբնակները և վերջ ի վերջոյ ա-  
պստամբութիւնը կարող է տարածվել ասիա-  
կան Թիւրքիայի մեծ մասի մէջ: Այս հան-  
գումանքը բազմաթիւ ապառքներից մէկն է,  
որ անկարելի է խաղաղ ճանապարհով վերջ  
բնել ասիական բռնապետութեանը, որ ան-  
կարելի է համաձայնութիւն կայացնել մաշ-  
մասականների և քրիստոնէականի միմա vi-  
vendi վերաբերութեամբ գիտնորական և  
աստուածաբանական ձեւի ծնունդն տակ:

Ն. Չմարտիս ուրեղ պէտք է գանի մի-  
ջոցին թիւրքահայաստան հայերի վիճակը  
բարեկարգելու համար ժամանակ է յոյս  
կարել Բ. Պրան քաղի դիտաւորութիւններից  
Անրող եւրոպայ վաղուց խոտորմանէ է,  
որ թիւրքաց արաբական վարչութեան բը-  
նաբարութիւնները և քրիստոնէականի ծնը-  
վել մահճատակներից այլ ևս անկարելի  
է համբերել: Ցաւաւորութեանց և քաղաքա-  
կան խեղդելութեանց գրողված մեծ պի-  
տուութիւնները վաղուց վիճել են վերջ գնել  
այն անտանելի դրութեանը, որի մէջ գտն-  
վում էր տարաբազմ քրիստոնէականը և  
հիւանդ մարդու թշնման փոխանակ  
զրապում են Թիւրքիայի քրիստոնէայ  
և մահճատակայ ապստամբութիւնը հաւաքով  
ճշմարտ կարծես հայերի ամանջանքները կը  
քանան, եթէ Բ. Պրան կը կարողանայ  
ապացուցանել, որ ծնողների թիւը ծնը-  
վողներից շատ մեծ է Ի վերջոյ չէր, որ Ա.  
երկրին—վաշա, պատասխանելով պիտու  
Թիւրքիայի գրութեանը Թիւրքիայի գաղապի  
վիճակներ իրազորեցու մասին, այնպիսի  
թուանշանների ցոյց տուեց հայ ազգաբնա-  
կութեան մասին, որոնք հակառակ էին մինչ  
անգամ անցելու տարի Վանայի լրագրի  
մէջ տպված պատմական հարցորութիւն  
ներին Այսպիսի ձեւերով գործը աղոյու-  
թեամբ կարելի է երկարացնել, մինչև պա-  
տահարներ կապալուցանեն, որ Թուա-  
րականայն հաշիւները ոչ ինչ նշանակու-  
թիւն չունեն, քանի որ հարցը փ-  
բարեկամ է օրական հայցին և մարդի-  
րեն ապրելու իրաւունքին Նի՞ք եւրոպայ  
ճշմարտ ջանակարտ թիւիւնային թիւի-  
քահայաստան քրիստոնէականի ամանջանքն-  
ը, նա գտնուա այս անգամ պէտք է աշխա-  
րած հասկանալ չարիքի իսկական պատճառ-  
ները: Եւրոպայ վերջնական պէտք է համալա-  
նայ այն ճշմարտութիւնը, որ Արեւելքի մէջ  
գիտնորական աստուածաբանութիւնը չէ  
թող տալիս և անկարող է համբերել աղ-  
քանակութեան ինքնավարութիւնը ոչ կրօն  
նախա և ոչ էլ անտեսական գործերի վրէժ:  
Ազգաբնակչութեան բոլոր իրաւունքները վեր-  
ջութեան բոլոր ձեւերը և հասարակական  
կեանքը ոչինչ նշանակութիւն չունեն, քանի  
որ կառավարութիւնը Ալլահի անունով է  
կառավարւում: Սրա վրա է հիմնվում մեր այն  
կարծիքը, թէ մինչև որ եւրոպայն աշխա-  
նի երկիրների մէջ չի բաժանի եկեղեցի  
պետութեանը, մինչև այդ ժամանակ իրա-  
կանցին բոլոր բանականութիւնները Բ.  
Պրան գիշորութիւնների մասին և կանգն-  
տանան ամեն տեսակ առաջարկութիւնները:  
Հեռագիրը այսօր հաղորդեց մեզ, որ ան-  
գլիական կառավարութիւնը կը պատրաստ-  
վի

Խմբագիր — Հրատարակող ԳԲԻԳՈՐ ԱՐՇԵՐՈՒՆԻ